

15-мѣш сѹл тухатъ.

КАПКАН

№ 3. ФЕВРАЛЬ
1940 сѹл

„Чăваш Коммунѣ“
хаçат кăларатъ

Н. Зверев укерчĕкĕ („Крокодилтав“).

БЕЛОФИНН ОФИЦЕРĔ: Господин полковник, эфир сѹлтан сĕтсе кайрамăр. Мĕнле каймалла: сăлтăр патнелле-и?

ПОЛКОВНИК: Сук, сăлтăртан тармалла.

МУЧИНЕ МУХТАРЁС

Вищёмеш кун ёнтё Микита ёсрен килсенех сётел сине сур халас таршшё шпалер татакё саварса хурать те темёскер урл-пирлё чёркелеме пуслать.

— Мён мурё тавать ман старик?—тесе шухашлать карчакё. Ик-вищё хутчен пырса пахрё—ним те аяланма сук, тем чёркелесе тултарнә.

— Мёне пёлтерет ку санан сётёк сәхман сап-лакёсем пекки? Картина тес, картина мар, ним латти те сук. Ку акә сысна хурми пур, анчах ури ытла кёске... Мён ку? Сётел майё те пур... сук, майё сук, кётесси нумай, пирён сётел таватә кётеслө анчах.

Микита мучи, тарашнипе чам шыва ўкнө лаша пек, тулхәра-тулхәра ярать те каллех палләсем тума тытәнәт: пёр сётрө ёне чөлхи майлә чәс-лака лаптаксем саварать, тепёр сётре пәру хәлхи пек шёвөр лаптаксем... тем те пур унта.

— Кала-ха, мён паллисем таватән?

— Кирлө, кирлө. Паллә тумасәр май килмест. Астумастән-и эсё ху мёнле паллә тунине? Аса ил, е пуш хурану вёремest-и? Степан патне кур-ма кайнә чух, чугунсул сінче. Ун чух эсё станци-сене вёри шыв илме тухсан, сётсе каясран вагон сине тәлла татакё сакса паллә тунине?.. Мантән та-и? Эпё те савах, паллә таватән.

Тепёр кунне, ёсрен таварнәсла, Микита пёр коробкә тёрлө тёслө карандашсем илсе килчө те сётел сине каларса такрө.

— Эпё сана макарон илсе килме каларәм вёт, эсё мөн сәрлә патаксем пухса килтөн. Ват сын япали-и вәл, вон кайса пар Хветўсси ачине,—тёләнсех кайрө Микита карчакё.—Мён ватләхра, ютеме пусларән-и сав эсө, картинсем тума шу-хәш сук-и сан?

— А што, халь эфир тусан та тавәпәр,—писих-хи сүмөнчен сёсине вёсертсе илсе шёвөртме тытәнчө Микита.

— Шёвөрт, шёвөрт. Аппаланах...

— Сук, карчак, эпё никама та шёвөртесшён мар, усә тавасшән,—аьланмарө пулас Микита мучи.

Апат сине хысәнах сав шпалер татәкнөх сарса хучө те, ёсе тытәнчө. Ашёнче каласнипе пулмал-ла, тути хөррине кролик пек мәклаттарса ларать.

— Карчак, хура тул суралнине курнә-и эсө? Мён-мён тёслө пулать,—пёр карандашне пәрахса теприне саварса тытрө Микита,—так, шупкарах, значәт. Што-ш, шупкараххипе сәрләпәр, пирён пур тёсли те...

— Чим-ха, чим, тьфу! Вәт шуйттан, 70 сұла сит-рём, савна курман. А вир мёнле сурәлать. Сук, сурални курәнмәсть пуль унән. Карчак, вире мён-ле сәрпа сәрламалла?

— Мёнле вире? Вире кам сәрлать, вир витре мар вёт. Акә сак витрене пирён сәрлаттармалла...

— Сук, ун сінчен мар эпө.

Сёрлечченех ларчө Микита мучи. Сәрланипе карандашсем те кёскелсе юлчөс. Юлашки-тен кашни лаптак сине хайне майлә картина лса тачө; ўссе ларасчө: тулә, урпа, сёлө, вир, пәри, пәрса, ясмәк...

Кашни лаптакнөх йёри-тавра хуламән паләртса сьрса хунә:

— Чикмек варён айкки, тәмләрах сёр, пәрса акмалла, пит те юрәхлә. Икерчө, пашалу, пәрса нимөрө т. ыт. тутлә пулать. Мана, шәлсәр сынна, пәрса нимөрө сұлласа сини пит те аван.

— Киремет вар пусө. Урпа акмалла. Урпаран сәра хәватлә пулать, пәтти те, икерчө те...

— Урпаш уләхө, вир. Пәтти те икерчө те тутлә.

— Мән сұт, пәри. Тем те тума пулать. Макар калашле, унтан тилхепе анчах явма юрамасть, атту тем те пулать...

...Колхозниксен пухәвө. Пёр ыиту кәна тарать: кәсәл тыр-пулә акас план сінчен. Колхоз правле-нин председателө кәсәлхи план сінчен сұтсе-яв-ма хушрө.

— Парәр мана сәмах,—терө Микита мучи.—Хветөр, кил-ха, сакна стена сүмне сәпса лартар,—тыттарчө Хветөре кәсйинчен каларса таватә пәта. Хай тимөр кәмака тәрпи пысәккөш чәптәнә хута салатма пусларө.

Пуху умөнче тем пысәккөш картинлә-мөнлө план сакәнса тарать. Пуху картинәна курсанах ахәрса ячө.

— Ку санән астан тупнә картин? Инженерски чисти,—кулкаласчө хәшөсем.

— Микита мучи агрономран та чаплә план тунә, кәсәл мёнле тырә акмалли сінчен.

Микита мучи кулкаласа шёвөр пүрнине хай планө сине тәсрө те:

— Чимөр-ха, чим! Ман шутпа председатель кә-тартнә плана чылаях уләштармалла. Ман шут-па... акә, куратәр, пәрса, сак план сінче, аьна ак сакәнса Киремет варён айккине акмалла...

— Чән-та тёрөс калать, пәх-ха эсө.

— Пит те аьланмалла. Леш санән ёне чөлхи пек пәрсәллә картини, Мән сұт вёт?—кашкарчө Кулине.

— Сапла...

— Вот мёнле аьланмалла, ывәс тупанө сінчи пек курәнәт...

Нумайччен сұтсе-явнә хысән колхозниксен пу-хәвө тырә-пулә акас плана йышәнчө. Микита план-не кәшт уләштарчөс, анчах та ырларөс.

— Ара, Микита астан аса килчө. сана ун пек картинлә план тавасси?

— СССР Совнаркомөпе Центральный Комитет тырә-пулә акас план сінчен йышәннә постанов-ление вуласан, тўрөх: аха, ку плана пүрне те аьланмалла тумалла, сұтсе-явччәр, терөм. Акә, турәм та...

— Прокоп Прокопчө апла ку план сирён пәта юлать-и? Сывә пуләр,—терө те Микита мучи пәтне председателе парса хәварчө. Мучие мух-тарөс. Халь ун планне юсаса пысәклатрөс, вәл колхоз клубөнче сакәнса тарать.

ЙЫТӐ ВИЛӐМӐ

(Ю П Т А Р У)

„Тыр-пул“ пуштарни

Валькпа Бендарев ўкерчӕкӕ.
(Фото-клише ТАСС).

Мӕн сӕл синчи вӕрӕ-хурах
Йыттипеле пӕрле
Пӕр пӕрт патне хӕра-хӕрах
Сывхарчӕ сӕм сӕрле.
Ак чарӕнать те хайхискер
Хушӕть хӕй йыттине:
— Эй, Моӕска, ан хӕра нимскер—
Сырт сӕв кил хуӕине!
Хӕвах та, Моӕска, эс туян,
Епле сӕк сын пуян...
Ана килтен хӕваласан
Май карӕ вара сан...
Тулла, часрах ӕна тулла,
Май килчӕ-тӕк—вӕлер!—
Ун килӕнчи пӕтӕм мула
Хамӕр алла илер!..
Паллах, хуӕийӕ хушнине
Йыттин итлемелле:
Ак кӕчӕ вӕл килхушнине,
Чупать пӕрт еннелле.
Анчах та килхуӕи ӕна
Кӕтмен пуш алӕпа:
Шӕп сӕмкинчен вӕл тӕшмана
Тӕллерӕ пӕшалпа.
Вӕйпах тапса сикет тӕшман
Сыртма кил хуӕине,
Сӕв вӕхӕтрах вӕри тӕхлан
Сӕхӕть ун сӕмкине.

* * *

Сакнашкалах Финляндире
Пулса иртӕс паян ӕссем:
Шутларӕс туллама пире
Каяндер, Таннер таврашсем.
Анчах, бандит йыттийӕ вилӕ пек,
Вӕсем те вилӕс йытӕ вилӕмпех!

Ф. Ванин.

Н Ӑ С К Е К А Л А В

Клуба пуштарӕнӕ сынсем пурте сӕтел хушшин-
че ларакан авӕнчӕкрах шахматист сине тӕлӕнсе
пӕхӕсӕ. Ара, тӕлӕнмесен те хал сук. Ик-виӕсе се-
хет каярах сӕс тастан килсе кӕчӕ те вӕл, шахмӕт-
ла выляма ларчӕ. Вара клуб заведующийӕне вы-
лярӕ—хӕварчӕ, культурникне вылярӕ—хӕварчӕ,
курса тӕракансенчен пӕринне вылярӕ—хӕварчӕ,
драмкружок руководителӕне вылярӕ—ӕна та хӕ-
варчӕ!

Каппа кӕна вылямаре пуль—пурне те хӕварса-
пычӕ.

Аптӕранӕ енне таврари чи ӕста шахматистсен-
чен пӕрне—клуб хуралсине. Кӕпитун старике
хайса чӕнчӕс. Вылярӕ те—Кӕпитун старике те
виӕсӕ ходранах хӕварчӕ. Мыскара!

— Ку чемпион пулас,—терӕс курса тӕракансем.

Америкӕри хӕс-пӕшал фабриканчӕсем Евро-
пӕри вӕрсӕ хирӕнче.

Сӕк вӕхӕтра клуба хуӕм портфель йӕтнӕ ху-
лӕм сын пырса кӕчӕ.

— Вылятпӕр-и?—терӕ вӕл пирӕн хушӕра чапа
тухма ӕлкӕрнӕ шахматист сине пӕхса.

Авӕнчӕкрах сын темшӕн сасартӕк вӕттӕн кулка-
лама тытӕнса сӕтел хушшинне кӕрсе ларчӕ. Вара
пӕр ход турӕ—йӕнӕш пулчӕ, тепӕр пешкине йӕт-
са лартрӕ—тата пысӕкрах йӕнӕш турӕ. Унтан пӕ-
тӕмпех арпӕнӕнса карӕ...

— Тӕлӕнмелле!—терӕс вара курса тӕракансем
хуӕм портфеллӕ сын тухса кайсан.—Ара, эс пӕр
сӕлтавсӕрах юлатӕн вӕт. Сынни чипертерех выл-
лин хӕть, исмаса. Ниме юрӕхсӕр вылять вӕт. Са-
пах тӕваттӕмӕш ходрах сана мат пачӕ.

— Сапла кирлӕ,—терӕ авӕнчӕкрах сын.—ӕна
хӕварма юрамасть, вӕл ӕп ӕслекен учрежденин
пуслӕхӕ...

Ф. Уяр.

РОМАН ПУСЛАМАШЕ

Халё эпё граждән вәрси сѣнчен икё пайлә роман сырма пусларәм. Нумай юлмарё ёнтё, кёсех пётеретёп. Ёнер каş романән пёрремёш пайён пёрремёш сыпакне сырма пуслас тесе умма таса хут хурса, ручка тытнәччё сёс, сасартәк телефон шәнкәртаттарчё.

Жуков калашать иккен.

Вәл манән юлташ. Ватә хусах. Авланма шухәш тытнә. Туй тума манран пәртәк укса ыйтатъ. Хәйән килме вәхәт сук. Романа сырма пәрахсах уксана хамән ләсмелле пулчё.

Эпё ситнё сёре юлташ сәра хатёрлесе хунә. Закуска та пур.

Пёрер стакан сәра ёсрёмёр.

— Ну, мёнле, роман малалла каять-и?—ыйтатъ юлташ.

— Конкурса ёлкёртес тесе шутлатәп,—тетёп эпё.

— Обязательно. Граждән вәрси сән-сәпатне лайәхрах кәтарт. Паянхи пек куранса тәтәр. Нимёнле критик та чакаланмалла ан пултәр.

— Ёмётём пысәк та-ха...

— Аван. Астәватән-и? Пирён отряд „Хура күлө“ таврашёнче тәратчё. Хёвеллө кун. Ләпкә сәнталәк. Эпё винтовкә тасататәп. Эсё сёмрөк сәмавар тәхланне шәратса пульәсем тәватән. Ахмет хәйән шалаварне сапланә май юрә ёнерлесе ларать.

„Погиб я за братьев,
Погиб за отца...”

— Жуков, ара, эсё ёсмесёрех юрлама пусларән-ске!

— Вәл Ахметән юратнә юрри. Лайәх юлташчё. Вәхәтсәр вилчё.

— Ну, ну, малалла кала. Тен, хәшпёр эпизочёсем манән романра кирлө пулөс,—тетёп юлташа.

— Астәватән-и, отряд командирё пире чёнсе илчё те: „Жуков, Ахмет, Максутка, эсир виссёр разведкәна каятәр“, терё.

— Астумасәр. Астан манатән сәвтери интереслә эпизода. Сәв эпизодран пусланатъ те ёнтё манән роман.

Хура-хура вәрмана
Хәрамасәр килтёмёр.
Хёрлө-хёрлө ялава

Кёрешүре илтёмёр...—юрласа разведкәна кайрәмәр.

Винтовкәсене икшер патронна авәрларәмәр та, вәрман тәрәх, йывәс вуллисен хушшипе пыратпәр. Кайәксем юрлашсё. Куккук авәтагы. Илемлө сәнталәк. „Патронсем сахалтарах“, тесе мәкәртаткала-са пыратъ Ахмет. „Ан хуйхәр. Пирён кашни патрон пёр снаряд тешне тәратъ“, тесе утатпәр эфир. „Хура күлө“ патне ситрёмёр. Пәхәтпәр: күлөре тәхәр „шурә әсан“ шыва кёрессё. Вунәмөшө аллине пәшал тытса ләшсен япалисене хурал тәратъ. „Ну, шыврисене пурне те чөрөлле тытар. Ак ку хуралсине персе илсен те юратъ“, тетпёр.

— Мён әна персе патрон сая ярас. Эсир сәкән-та тәрәр. Эпё әна халех,—тет Ахмет.

Унтан мёнле тумаллине каласса тәтәлтәмәр. Ахмет сарамасланчё те, кёпи-йёмне йәтса күлө хёрне анчө. Шывра пулә тытма лартнә шаксем куранассё. Ахмет пуләсә пек пулса шаксене пәхса сүрет. Унтан шак әшёнчен ик-висё пулә кәларчё те, кёпи әшне яраса, сөрме тытәнчө.

— Эй, мужик, мён тәватән?—тесе кәшкәрәть хуралсә.

— Пулә тытатәп,—тет Ахмет.

— Ха-ха-ха! Кёпепе пулә тытассё-ши?

— Шаксене лекмесен, эфир алапа та тытатпәр,—тет Ахмет юттарса.

— Аста-ха пуллусем?

— Акә,—тесе кёпи әшёнчен пулә туртса кәларчө Ахмет.

— Ай-яй пысәк!—төлөнөт хуралсә.

— Тапак турттар-ха. Пулә парәп,—тет Ахмет.

— Ме!—кәшкәрәть хуралсә.

Ахмет пёр пулә йәтса, хуралсә патне пычө. Ун-кун пәхкаларё те, хуралсә сине ялт сёс сиксе ларчө. Майёнчен пусса антарчө те, аллинчи пәшалне туртса илсе:

— Руки вверх!—тесе кәшкәрчө.

Эфир иккөн винтовкәсене хәрәс кёрлеттерсе ятәмәр та вәрман әшёнчен чупса тухрәмәр.

— Команда в цепи!—тесе кәшкәртәм эпё.

„Шурә әсансем“ аллисене сүлелле сөклесе, кәвалисене кәшәртса шывран тухассё.

— В ряды стройся!—команда пачө Ахмет.

Сарапакартасем стройланса тәчөс. Пёр шыва кёнипе, пёр хәранипе сиксе чөтрөсчө.

— Шагом арш!

Сарапакартасем урисене тәнкки-танкки пускаласа утма тытәнчөс.

— Ать, два.левой! Запевай!—кәшәрәть Ахмет. „Во ку, во кузнецы“, юрлаттарса командир патне илсе пытәмәр.

— Вунә салтак, вёсенчен пёр офицер, вунә винтовка, сирём граната, висё наган, пин те пилөк-сёр патрон илтёмёр. Хамәр виссён сёс. Вот епле пулнә эфир ун чухне...

— Ку романән пусламөшө пулатъ-и?

— Вара. Анчах чылай ёслемелле-ха, чылай тар юхтармалла.

— Ну, сывә пул!

— Сывә пул. Ыран манән туя обязательно кил. Эпё туйра пулма сәмах парса киле тухса ут-рәм.

М. Н. Данилов-Чалдун.

Икё поэт

ПЁРИ: Эпё сана поэма вулама панәччө, вуласа тухрән-и?

ИККЕМӨШӨ: Кәмака сине типме хутәм-ха.

ПЁРИ: Мөншөн?

ИККЕМӨШӨ: Шыв нумай.

Данилов-Чалдун.

Шупашкарти „Темп“-па „Восход“ командисем хонкейла выляссь

Н. Сворчков-Жерчкё

„Ак-ак, сыхлашса ўкрёсё!
Роман силлет Пахомкәна,
Демьян ав—Лукана,
А Губинсем ав иккёшё

Кёрнек Прова хашка-хашка
Хёртессьё, утюглассьё—
Кашни хай май сүхрать.“

Н. А. Некрасов.

Яла кёрсе клуб умне ситсенех лашине чарчэ председатель. Чарчэ те суна синчен анчэ. Сиксех чётёрет хай. Шанна. Сул таршшэпех пёр хускал-масар ларса килнипе унан ури сес мар, сьматти те, сёлёкэ те, тьлэпэ те—пурте шанса кутнэ пек туйанать апа. Хай сапах, клуб алакэ умне сывхарас умён, авалрах шукулсем тарьх сурекем мьнка-мьлла инспекторсем пек „кхам, кхь-а-ам!“ тесе усёрем пек туса илчэ.

Клуба кечэ. Клубра сьп-суть. Клубра сьмрьк-сем ташлассэ. Счетовод аллинчи баян пёр хьлас таршшэ тьсала-тьсала кевэ кевелет. Сьп-сьмьл шьмшакля избач хуьскалана-хуьскалана сьмрьксене хевеланьс ташшисене ташлама верентет. Ним сас-чусёр йьпшанса камака сьмне тайанса тьчэ председатель. Пёр енчен ташлакансем сине пьх-нипе, тепёр енчен камака хьтэ хертнипе йьлтах ирёлсе, селёсленсе кайрэ унан чёри. Вара вьл, хай калань тарьх, сьвь-юрьсене юратаканскер, ача чухнех шукулта пьхмасар калама вереннэ Шелеби сьввин куплечёсене аса илсе ашран сас кьларма-сьр такмаклама пуьларэ:

Сутэ клубра тьп-тулли
Лепёш пекех веркешёс.
Лара-тара пёлмесёр
Урля-пирлэ хевёшес.

Аш хевел пек ашанса
Тарас пичё-куьсёсем.
Шур кьлкан пек сьталса
Ялкашассэ сьусёсем.

Ахах шьрсэ еверлэ
Пурин те куь шьрсисем.
Йьл-йьл кулса тьрассэ
Семсэ тутля тутисем.

Да-а!—тесе ассан сьвдаса илчэ председатель.—Культурьсьр мар пирён колхоз. Су-у-ук. Смотри-ка, юмахри пек. Э-эй! Хе-э-эй!—терё вьл сьвьянтах, ташлакансем хушшинче хайён арьмне пьл-ласа илнэ хьссьан, чётревлэ сасьпа—Кил-ха! Ки-и-ил хьвьартрах!

Арьмэ апа хирёс вёлтлетсе, акьш пекех шап-шурэ семсэ пурсьан кёпепе, панулми пек хёп-хёр-лэ хёресленнэ пичёпе, уйьх пекех сьуталса, тутисемпе йьл кулса сиксе тухрэ.

— Мён сётрёнсе сьуретён?—терё председатель.—Еьсёр аптарапэ штолэ! Кай киле, эп ситнэ сёре апат хатёр пултэр...

Арьмэ хирёс чёнмерё. Ун сьмахе итлесе вьл клубран тухса кайрэ.

Баян лапах льпланчэ. Ташлама чарьнчёс. Пур-те председатель тавра пуьстарьнчёс.

— Илья Ефимч килнэ-ске... Илья Ефимч!—терёс тёрлэ сасьсем.—Районтан сьтрён? Сивё пулэ? Ну, мён кьласрёс канашлура?

— Критиклерёс. Ятларёс.

— Мёншён критиклерёс? Кама ятларёс?

— Сана та ятларёс.—терё председатель, хайне ьйту паракан трахсестра сине пьхса.—Тасальхшан начар кёрешет, терёс. Трахомла, терёс.

— Кама? Мана-и?

— Сана мар. Хашпёр сьнсем сьнчен кьларёс.

Ку ьйтупа ьранхи пухура уйрьманах чаранса тьмалла пулать.

— Тёрёс мар вьл!—терё пёр сась.—Тасальхшан начар мар кёрешет Катерина. Пирён колхозра халь трахомлисем сьукпа пёрех.

Ку сась турасьрсен кружокь руководителён сасси иккенне туйса илсен:

— Мён лёпёртетсе тьратан!—терё председа-тель.—Самокритикана анлан сьрса яма чьрманта-ратан. Сан пирки те нумай кьласрёс канашлура. Сана та ятларёс. Тён сёрёмне хирёс начар кёрешет, терёс. Турра ёненет, терёс...

— Кам? Эпё-и?! Ейбоху ёненместёп.

— Эсё мар. Хашпёр карчьксем сьнчен кьларёс. Ку ьйтупа ьранхи пухура уйрьманах чаранса тьмалла пулать.

— Тёрёс мар ку!—терё пёр сась.—Тён сёрёмне хирёс начар мар кёрешет Григорий. Пирён колхозра турра ёненекен никам та сьук. Пурчё ав, Емелккэ карчькэ. Пурчё те, вьл вилнэ пёлтёрех.

Ку сась ОАХ кружокь руководителён сассине туйса илсен:

— Мён кирлэ мара кьласатан?—терё председа-тель.—Хьвна критиклесрен шикленсе Григорий хутне кёретён. Сан сьнчен те кьласрёс унта. Сана та аванах ятларёс, Пьшал пеме пёлмест, терёс.

— Мана-и?

— Сана мар, хашпёрисене. Ку ьйтупа ьранхи пухура уйрьманах чаранса тьмалла пулать.

— Аплах мар!—терё пёр сась.—Оборона тёлёшпе начар мар ёслет Алексей. Пирён колхоз-ри сьмрьксем пурте значоксемлэ. Ёнер хьван арьму—Урине инке те вьссьемёш значок илме нор-ма пачё.

Ку сась избач сасси иккенне туйса илсен:

— Сан хьтэ кьласас марччэ!—терё председа-тель.—Сан хьтэ критикана анлан сьрса яма чьр-мантарас марччэ. Сан сьнчен те сахал мар кьлас-рёс канашлура. Колхозниксем хушшинче культ-массьллэ ёсе начар ертсе пырать, тесе ятларёс. Ташэ кружокё организациленипе сьх ёс тух-масть. Хор кружокё те кирлэ. Апа та организаци-ленэ эсё. Аван юрлатэр. Сапах та унпа сьх ёс тухмасть. Спектакльсем те ларткалас пулать. Час-часах апа та лартатэр эсир. Аван вьлятэь. Ну сапах та унпа сьх ёс тухмасть. Стена хьсачр те час-часах кьларас пулать. Сьв хьсат урля сь-мокритикана анлан сьрса ярас пулать. Хьсан ту-хать-ха сёнэ номер?

— Паян сьс тухрэ,—терё избач.—Акэ, кунтах.

— Ну-ка, ну-ка! Аста-ха?—терё председатель, стена сьмёнче ськанса тьракан хьсат патне хь-паланса. Ун хьссьан пурте кёпёрленсе пычёс.

— Аван, пите вьхьтля статья ку,—терё председа-тель умстатьян ятне вуласа.

Умстатьян ячэ.—„Сьуракине большевикла хатёр-ленер!“

Унтан вьл ьтти статьясен ячёсене те вула-ву-ла тухрэ. Пурне те „аван-аван“ тесе сьирёплетсе пычё. Юлашкинчен „Юр юрри“ ятля сьвэ тёлне сьтрё.

— А ну-ка, вуласа пар-ха апа!—терё вьл, избач

сүрамёнчен тап-тап савса.—Вула-ха. Эпё савасе-не питё юрататп.

Избач „Юр юрри“ савва вулама пусларё:

И лапка та лапка юр савать,
Сырма пуссене кёрт хывать.
Сав сымара пирён плуг ларатчё,
„Ана халех кайса клармаллаччё,
Хүтё сарай айне лартмаллаччё“,
Тесе 7—8 протокол та сырса ччё—
Халё ёнтё манчёс, плуг юр айне пытанчё.

— Ава-а-ан!—терё председатель.—Питё тёрёс. Миё кәна каланә вәл плуг пирки. Кашни пухура тенё пек уйрам ыйту лартса каласнә. А плугё аванах вёт? Каштах юсаттармалла, тесе тимрёс лащи умне кайса лартнәччё. Пёр уйах ларса та юсанман. Мёншён юсанман? Кам айәпёпе? Паллах, тимрёс Тимёркке айәпёпе. Ана та асанса хавармалла пулнә ку савара. Критиклемелле пулнә. Лащә умёнче ларнә-ларнә хысән такам хулиганёсем сырма пушне чикелентерсе антарнә ана. Вот, савсене кәтартмалла пулнә кунта. Нимён хёрхенүсёр критиклемелле пулнә. А ну-ка, вула-ха малалла.

Избач вулать:

И лапка та лапка юр савать,
Уйри шәтәксене кёрт хывать.
Сав шәтәксене эфир чавсаччё,
Унта пирён силос хумаллаччё,
Хумаллаччё ана, хумаллаччё,
Силосё пит аван пулмаллаччё—
Халё ёнтё пулмарё,
Шәтәксене юр хупларё.

— Ава-а-ан!—терё председатель.—Савтери тёрёс. Каллах, миё кәна сәмах хускатнә сав шәтәксем пирки. Кашни пухурах каласнә. Силос вёт питё усәллә япала вәл. Курәк та сителёклеччё. Ана турама сынсем те уйарса хунәччё. Сапах

силос пулмарё. А хамар выльах ёрчетес тетпёр Сысна ферми сес мар, ёне ферми те организаци-лерёмёр. Вёсене лайах апат кирлё. Хёллехи е суркуннехи вәхәтра силос—калама сук лайах апат. Вәл пирён пулмарё. Мёншён пулман? Кам айәпёпе? Паллах, чи малтанах завхоз Захарпа полёвод Павәл айәплә ку ёсре. Савсене те асанмалла пулнә ку юрара. Хытән критиклемелле пулнә. Ну, вула-ха малалла.

Избач вулать:

И лапка та лапка юр савать,
Ут сүрамё сине кёрт хывать.
Утсем тәраш шәтәк витере,
Вите витёр сивё сил вёрет,
Силпе пёрле юрё те кёрет,
Юрпа пёрле мурё те кёрет—
Утсене ураган үкерет...

— Ну да!—терё председатель.—Тёрёс ку та. Малалла апла пулмасть ёнтё. Ёнерех конюксене распоряжени патәм. Шәтәксене уләмпа питёрме хушрам. Савән шинчен те асанса хавармалла пулнә ку савара. Вула-ха малалла:

Избач вулать:

И лапка та лапка юр савать,
Пирён председатель мён тавать?
— Пуху хысән пуху пустарать,
Ятлашать вәл, вәрсать, тустарать,
Кашни колхозникпе хирёсет,
Тёплён таваймастәр, тет, ёсе—
А хай ялан ёсет те ёсет...

— Ну-ну-ну! Чепуха!—терё председатель.—Мёне кирлё кунта председателе асанма? Савә вёт ку? Савә! Савә мён иккенне әнланмастәр. Ку ыйтупа ыранхи пухура уйрамәнах чарәнса тамалла пулать.

Вара вәл урәх нимён чёнмесёр пәрәнса утрё.
Митта Петёрё.

Лакей мар

Хамлатрест кантурён делопроизводителё Пампушкин тәтәшах юнашар пүлёмён аләкё сине пәха-пәха илсе кассирпа каласса ларать.

—Кучухне лакейсем сук,—тет вәл сётел урлә Утейкин кассирән хәлхи патнелле уртәнса. —Кирек мёнле ёс хушсан та, текех ништа та каймастәп. Ситет! Хайне валли лакей пулма урәх сын шыратәр. Иван Иванович главбух пулнишён эпё айәплә-и мён? Вёренсен эпё те главбух пулматтаратәп... Табак илме чуптарать, пирус кайса илме хушать, арәмё патне хут сырса ярать. Вёсё те сук. Каймастәп урәх.

Юнашар пүлёмён аләкё чёриклетсе усәлать те, каласакансем патне главбух Иван Иванович тухса тәрать.

—Пампушкин юлташ,—тет вәл,—эсё наччас ман арәм патне кайса килеймён-ши? Сывләхё шинчен ыйтса пёлесчё.

—Халех,—тет Пампушкин сасартәк васкаса үксе. —Эпё ана нумаях пулмасть духи илнё сёрте курнәччё. Халех кайса килёп.

Вара сән-питне йәвашлатать те пүлёмрен тухса сирпёнет.

Ф. Гримасов.

Ыйтуллән пәсланать

Чылай столовайсенче шүрпе сине ка-кай хәш кун ытларах, хәш кун сахал ярассё. Хакё пёрпекех пулать. Савәнпа шүрпи ыйту палли пек пәсланса тухать.

Вактёвексем

Кивё Суркино ялёнче

(Тутар республикё, Н. Письмянский р-и).

- Ашта шаккасё а́на?
- Вулав суртёнче?
- Мён тума? Камсем?
- Ха́сат-журнал вулама пы́на сынсем. Бакри шайса ларня шы́ва ма́латуксемпе са́пса вата́сё.

Сав ялтах

Ура́х ялта́н пы́на сын. Мёнше́н пу́стармаста́р э́сир ку хамла патаккисене? Шап-шурра́н кура́нса лара́сё.

Са́довод. Мёнле хамла патаккисене? Ва́л пире́н улму́сши сачё, кача́сасемпе му́лкасем ка́шласа я́й.

П. Алендуков.

Вулакан

— Ма́н а́рам ха́сатсенчи пу́лни-иртнисене ву́лама ю́ратать. Хам э́пё „Ка́пкан“, „Су́нтал“, „Ха́тер пу́л“ жу́рналсене, „Ча́ваш Ко́мму́нэ“, „Кра́сная Чу́вашия“, „Са́мра́к бо́льшевик“, „Пио́нер сасси“ ха́сатсене ву́ласа пы́ратып. Те́рессипе каласа́н, мана ха́ма та ы́тларах и́ллюстра́цисемпе пу́лни-иртнисем и́нтересле́нтере́сё.

— Ни́вушлэ́ э́сир ве́сене пу́рне те сы́ранса и́летёр?

— Ма́р, э́пё пу́шта уйра́мён нача́льни́кё.

Хула магазинёнче

— Ку прода́веца я́пых ё́сленёше́н ма́н аттене я́тланя́ пекех я́тласё.

— А́шта ё́слет ва́ра сан а́су?

— Со́ветски́ райо́нти Ту́ри-Ача́к лавки́нче.

Хайне ашятасса кётет

— Ди́ректор ю́лташ, шу́л вутти пе́тсе си́тре́ске.

— Ни́м те ма́р. Ма́лашне а́часем физи́ка́па „те́плота“ ве́ренме ты́та́насё. У́н чу́х вут ху́тма-са́рах а́йя пу́лать.

Н. Логинов,

Шикленесё

Ва́рманхе́рри Чу́рача́к я́лсочё (Ко́мсомо́льски р-и) ка́лара́кан сте́на ха́сатё́нче гра́мматика́ллэ́ йа́йыш-сем пи́тё ну́май.

— Ку сте́на ха́сатне ме́нше́н ма́чча су́мне са́кса ху́н?

— Йа́йышсене а́са́рхасра́н.

И. Попов.

Пёрне-пёри ыра турёс

СПЕКУЛЯ́НТ. — Э́пё са́на ы́ра та́вас те́се тава́р ту́янта́рта́м, а э́сё ма́на мили́цине и́лсе ка́ятан.

ИЛЕ́КЕН. — Э́пё те са́на ы́ра та́вас те́рём. Си-вё́ сёрте ша́нса су́ри́ччен мили́ци уйра́мён а́йя суртёнче ла́рта́р, те́рём.

С.

„Плана тултарня“

Пе́р ко́лхоз пре́дседа́теле́ пу́шя́ си́лос шя́тáкне ю́р хё́все ка́йсан си́лос та́вас пла́на си́телё́клех пу́рнясла́рма́р, те́се райо́на сводка́ та́ратня́, тет.

А. Светлов.

Чее редактор

Ма́н Йё́кёт я́лсочё́нчи (Е́те́рне р-и) ко́мсомол о́рганиза́цийё хайё́н сте́на ха́сатне пу́рня́сра́н ю́лнэ́ факт-семпе сёс ту́лтарать.

— Ку сте́на ха́сатне реда́кторё ме́нше́н ла́вка-на сы́пáста́рня?

— Сы́нсем са́халта́рах ку́рчча́р, те́се.

— А́ра, ла́вка́на сы́нсем пи́тё ну́май су́ре́сёске-ха.

— Пи́рей ла́вки́не э́рнере пе́рре сёс у́са́сё.

Ив. Светлов.

„Кок“ пёсернё

Се́ме́рле райо́нчы́нчи Ана́т-Ка́маша сы́хя́ну уйра́мё́нче ё́сле́кенсем А. Ка́маша́ри ва́рман про́мы́сла́ арте́льне са́кан пе́к теле́грамма пы́рса па́чёс:

„№ 13/32. Ку́машки́нско́й ко́плеспро́м арте́ли обо́д. Ко́ст 3101 отлу́за фи́н оте́л упра́вления Ка́занско́й Же́лезно́й доро́ги. Два́дцать пя́того... Ку́машинско́й ко́к леспро́м арте́ль обе́да ша́то-го уго́ль дре́весино́й ста́нция на́значено́й се́р-гач 735.“

Са́кна ву́ласа ту́хня́ хы́сё́н пу́ринчен ы́тла „Ку́машки́нско́й ко́к“ (Ка́маша по́варё), „обе́да“ (а́пата) е́вё са́махсем сёс пу́са ке́рсе ю́лчёс. Аха́ртне́х, са́к ю́рэхса́р „а́пата“ ура́х сы́нсем ма́р, Ка́маша сы́хя́ну уйра́мё́нчи „по́варсем“ пё́серсе ка́ларни́не сы́нсем пе́лсе та́чча́р, те́рёс пу́лас.

М. Поляков.

Сёне пословицасем

Пу́п хё́ресне чу́пта́виччен ы́ра сы́н че́лёмне ту́рт, те́сё.

Пу́п ку́сё си́чё ху́т тумти́р ке́сьни́чи пе́р пу́с у́ксана ку́рня́, те́сё.

Пу́ппа сы́сна пу́рпё́рех: и́ккёше́ те на́маса пе́л-ме́сё.

Ту́рра пу́сса́пиччен шу́йттана́ пу́сса́п, пу́рпё́рех у́сси пу́лас су́к, те́сё.

Ту́ра си́не ша́нсан, вы́са́ та ви́лен, те́сё.

„X O P“

Ишлей р-чи „Авдан“ колхозра, витесем юсавсър пирки, сьс-
насене клуба хууса лартнй. (Никифоров В.).

Н. СВЕРЧКОВ үкерчөкө.

— „Туй, туй, туй тесе“

НАМАС КУРЧЁ

Ўсирём темісемеш султаччә пулас-ха въл. Ха-
җатсенче таташах хевел тёттёмленесси синчен
сырма тытәнчәс. Ял халәхән въл темәпа доклад
итлес камәл пурри синчен пәлсен эфир драмкру-
жок руководителә Джульетовпа докладчик шыра-
ма тытәнтамәр. Анчах эрне те иртсе карә, хевел
тёттёмленес вәхәт та җывхара пусларә, пире кирлә
сын җаплах тупәнмасть те тупәнмасть. Мән тавас?
Ялта шул усайман-ха, учителәсем җук. Вулаҗри
литорсем ытти ялсене саланса пәтнә.

Җак кансәр вәхәтра ман пата пәр вәшлеке сәм-
салла лутра сын пырса кәчә.

— Эпә лешкаҗри Кулине инке хуранташә пула-
тап,—терә въл.—Малашне пурәнма сирән яла куҗ-
ма шухәш пур... Эсир избач терәс-и?

— Җав-ә,—тетәп хайхискере.

— Тен, эсир мана пәр-пәр әс тупса пама пул-
тарәр? Атту ман пек вәреннә сынна ялта кичем-
рех пулассан туйанатә.

— Эсир җылаях вәренни вара?

— Акушеркәсен курсәнче икә уйәх та виҗә кун
вәреннә. Хама кәларса яриченең...

— Пире докладсем тума пултаракан сын кир-
ләччә.

— Ара, хама хушәр! Темине каласа парәр кәна.

— Мән синчен ытларах каласма юрататәр?

— Эпә-и? Ара, кирек мән синчен те! Астроно-
ми, философи, тәнчери лару-тәру...

Кәсхине клуба халәх пустарәнчә. Хайхискер пи-
рән җәнә докладчик, Курицын тенәскер, сцена
сине тухрә те каласма тытәнчә.

— Эпә сире паян хевел, уйәх тата вәсен җыва-
хәнчи җәлтәрсем синчен каласа парәп,—терә въл.—
Хевелпе уйәха 1001-мәш султа Магеллин хуша-
матла Китай сынни тупнә. Въл вәхәтра хевел
синче упасемпе кашкәрсем пурәннә, тет. Каярахпа
вара англичансем пырса вәсеңе уйәх сине хуса
янә. Гавас агентстви пәлтернә, тәрәх, юлашки
вәхәтра җав тискер кайәксем мәнле пурәннине
никам та пәлмест...

— Ыйтусем парәр!—тесе вәслерә җәнә оратор
хайән сәмахне.—Камән мән синчен ытса пәлес
килет?

— Кала-ха тархасшән,—җәкленчә малти ретрен
Барвари мәнакка,—мәншән хәшпәр чухне җәлтәр-
сем үкәсчә?

— Җәлтәрсем-и? А җәлтәрсем вәсем төрлә сәл-
тавсемпе үкме пултарасчә. Сәмахран, сивә җанта-
ләкра пәләте тантапса тухнипе. Хутран-ситрен

начартарах җыпәанса тәраканнисем те җәре персе
анкалаҗсә.

Җапла пәтерчә Курицын хайән сәмахне.

Пирән ялта въл виҗә уйәха хәһ пурәнчә, астро-
номипе тата икә «доклад» туса пачә.

Кәҗалхи астрономилә сәнавсем синчен лекци
итлеме эфир нумаях пулмась Җыркасси клубне
пустарәнтамәр.

Ватам шул директорә лектор Джульетовпа
пәрле кәтмен-туман җәртен сцена сине темәнле
кивәрең пальто тәхәннә лутра сын тухса тәчә.

— Доклад теми мәнле?—терә въл кәскен хай
җумәнче тәракан Джульетовран.

— Хевел тёттёмленни тата унән сәлтавәсем,—
терә ләшә.

— Мана сәмах калама юраты-и?

Джульетов җавар уҗма әлкәрейменччә, лутра
сын каласма та тытәнчә.

— Юлташсем!—терә въл хәюллән.—Җак җитес
кунсенче Балхаш текен җурутрав тәләнче пәр вә-
хәтрах хевелпе уйәх тёттёмленемелле.

Малти ретре такам кулса ячә.

— Ара, Балхаш въл җурутрав мар, күлә вәт!

Лутра сын җаврәнса та пәхмарә:

— Халә эпә тухса килнә хулаҗа сынсем хевел
тёттёмленнинчен тайгана тарма хатәрленеҗсә.
Пурте тенә пекех сухарисем типәтме тытәннә...

Клуба пустарәннә сынсем хыттан кулса ячә.
Джульетов оратор умне пырса тәчә.

— Тәхта-ха пәртак. Эсә—Курицын мар пуль?
Аҗта сүрерән вара эс вунә-вунпиләк җул хушши?

— Хуларан-хулана, ялтан-яла...

— Эсә Уплекассинчи чиркү старостин ывәлә
пулнә тет иккен. Кайран сана асу шырама кил-
нәчә.

— Ан җәрмантар-ха, сәмаха пәтерем.

— Чарәнатән пуль каласма. Куратән-и, сынсем
куласчә? Санран куласчә вәсем. Халә пирән ял
1920-мәш җулсенчи ял мар. Халәх ун чухнехи пек
төрлә сүпәлтәтүсене итлешәнәх мар. Пәрәнатән
пуль, пирән кәсәх лекци пусланатә.

Җак музейри япала пек сайра тәлпулакан айван
тухса кайсан клубра тахсанччен кула янәраса тәчә.

Ку въл январән 27-мәшәнче Куйбышев обла-
җәнчи Петровка ялсоветне кәрекен Җыркасси клу-
бәнче пулса иртрә.

С. Матакин.

УНҖА ҖУРӘ

Җапла җав, укҗа җурә. Анчах въл түперен ман-
ни пәтти җавакан е кәсел сыранла сәт җырмисем
юхакан җәршывра мар. Йәпреҗ районәнчи Бугуян
яләнчех пулса иртрә. Җитменнине въл пәләт тәр-
ринчен те мар, Йәпреҗ районәнчи вәрманпрохоз
кассирән Беловән кәсҗинчен җурә. Рабочисем вал-
ли әсукҗи илнә хыҗҗән эрех персе супнә Белов
Бугуяна пырса ик-виҗә минут хушшинче 4—5 пин

тенкә укҗа җилпе вәстерсе пәтерчә. Юлашкинчен
„Эпә халиччен акман та, ырман та, җапах пурән-
нә, малашне те кайәкла пурәнатәп“, текелесе
портфельне те йәмра тәрринелле ывәтса ячә.

Җак „вәсен кайәк“ Белов халә айәпланакансен
тенкелә сине анса ларчә. Унән тяппи мәнле статья
хушшине җакланаси кәсәх палла пулатә.

Г. Шурнай.

ВЁТЁ СЫСНАСЕН ФЕРМИ

Издерка колхозён сысна ферминче сирен мён-ле сыснасем йышларах, аратлисем-и е пёчэк йыш-шисем-и?—тесе ыйтсан, пире ферма заведующийё Прокопьев Иван сапла ответлерё:

— Пирён фермәра пурынчен ытла йапшанса сүрекен вётё сыснасем нумай,—терё.

— Мёнле вётё сыснасем?—тёлёнсе ыйтрамәр эфир Прокопьевран.

— Куратәр ак, тахтәр каштах...

— Чух-чух-чух-чух-чух!—тесе сыснасене апата йыхәрма тытанчёс фермәра ёслекенсем.

Кёлёт айёсенчен, уләм купи ашёнчен, сёмрөк аләк хушшисенчен кусар пек сивчё сұрамлә сыснасем чупа-чупа тухрөс. Хашёсен вёсен хәлхисем, теприсев хұрисем сук. Виçсёмөшөсен хәлха вырәнне темён сётөкө сакәнса тәрәть.

Кёсех фермәра шавланисем илтөнме пусларөс. Эфир унталла чупрамәр. Пахатпәр та хайхискер, вите урайёнче пёр вилё йёкехуре выртать, ун йери-тавра Прокопьевпа ферма рабочийёсем кёпөрленсе тәнә.

— Акә ёнтё сире йапшанса сүрекен кәвак сысна,—терё пире Прокопьев.

— Мёнле сысна? Аста?

— Ара акә, урайёнче выртать. Халё сөс алтуйипе сапса ўкертём. Вёсем те сыснасемех, мён-

шён тесен пирён фермәра пуранаçсё, пирён сысна апачёсене сисе самәрлаçсё.

Татәк хәлхаллә ырханкка сыснасем сапәса-сапәса снессё.

— Мёншён ку сыснасем хұресёр? Вёсем сұралассах сапла намәс сән-сапатлә сұрални?

— Ара, шельмә йёкехуресем пётерөссё, сыхласа ёлкөрме те сук. Пёчөк сұрәсенне пёр турат хавармиччен снессё,—тет Прокопьев.

— Сыснасене апат тивеймест пулас сирён, ытла начар вёсем,—тетпёр эфир.

— Сук, сук,—хәраса ўкет Прокопьев,—апат сителөклө паратпәр. Анчах вёсем хайсен саварёнчи апатсене йёкехуресене ситерөссё. Хайсем айаплә.

Эфир сапла каләсса тәнә вәхәтра урай айёнчен таватә йёкехуре йапшанса тухрөс.

— У-ух!—яра пачё Прокопьев алинчи туйипе. Йёкехуресем ўркевлён чупса кайса шәтәкөсене кёрсе карөс.

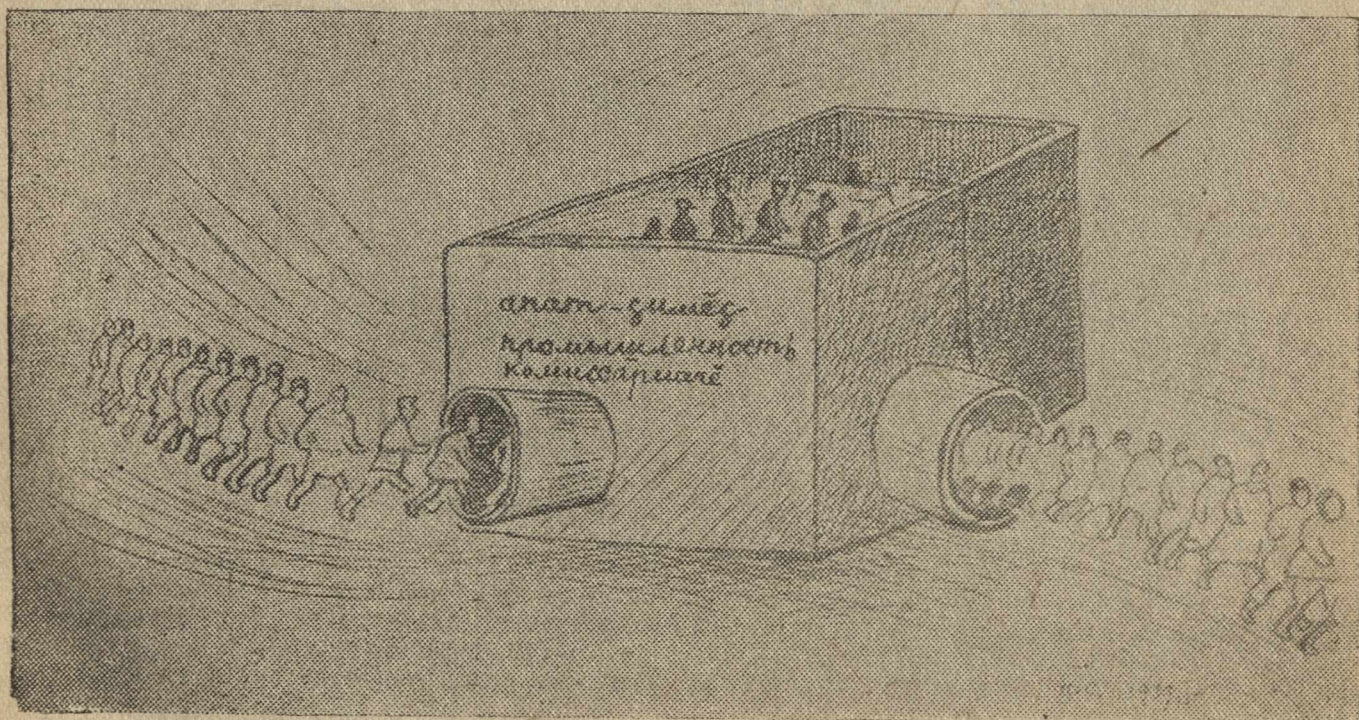
— Мёншён пётерместёр ку пұтсөрсене?—терёмёр эфир.

— Астан пётөрөн вәл мурсене!—аллисене саркаларё Прокопьев.—Алтуйипе яланах лектерме сук, хәвәрах куртәр. Шәтәкөсене кёрсе вёлерес тес—шәтәкөсем пёчөккө. Нимён те таваймастпәр.

Е. Шумилов.

Арифметика кёнеки тәрәх

Пёр уйәх хушшинче Чаваш республикинчи Апат-симёс промышленность комиссарначён предприятийёсене 448 сын ёсө пырса көнө, 205 сын ёсрен тухса кайнә.

„Бассейнан икё труба: пёринчен ёс вайё юкса кёрет, тепринчен юкса тухать...“

Телей пёрлештерет

Ку ёён хайне евёр историйё сакан пек пуслан-са каять: 14—15 сул каярах чухан хресчен ывалёсем Лукапа Федосей арла-арамла, ача-пачалла пулсан, уйралма шут тытнә.

— Пурнәсри телей пёр харас икё сын аллине лекме пултарас сук, часрах уйралас та, хаман хуца пулас,—тенё асла ывалё Лука.

— Вәл асли, унан уйралса тухмалла, атте килёнге кёсён ывал хуцана юласси авалтан юлнә ййла,—тесе шутланә унан шәлнә Федосей.

— Эхе, сисетпёр сан шухашна,—юнанә Лука.—Ку суртшан унтан ытла әпә—асли тертлентём, а халё унан аллине шәлтәрт сёс тыттарса хәварас-и?

Шухаш шутланипе сёс тәрса юлман, тәра-киле чөлхе сине туха пусланә.

— Әпә суртшан асапланнә чухнә әсә урамра сымта йёмпе сёс выляса сүреттён, а халё сак суртра хуца пулма ёмётленетён, ёмөтсёр,—тесе кәшкәрниә Лука.

— Чаләшнә лупас юпи сүмне чарак пенине асапланни вырәнне хуратән-им?—тесе ответленё Федосей.

— Чөлхүне чар,—сүхәрса янә пиччешё.

Атте сурчё мана тивёслё, а әсә хәвән пайна ил те, тухса кай,—сине тәрса тавлашнә Федосей.

— Пиччүне хисеплесе пурнаса вырәнне, сапла мәшкәллама и?!—Сак самантрах Федосее хәйён куёсенчен йәлтәр-ялтәр сисём тухса кайнә пек туйәннә, унтан хәлха чикки пёсерсе кайнә. Вәл та пиччешё умёнче кивсене тәрса юлман. Сулмаклә чәмәр хоплатса пырса сапансан, Лука сак сине сирпёнесе кайнә. Тата тепёр самантран пүртре „пусна пәрса тататәп!“ тесе ахәрни, икё хәрарәм харәслатса сүхәрни, хутран-ситрен „караул!“ тени те илтённә. Күршөсем чупса пустарәннә, пәрисем чарнә, теприсем е Лука е Федосей хутне кёме хәтланнә, теприсем тавлашнә, анчах хәшә айәплипе хәшә тәрёссине ниепле те татса парайман. Юлашкинчен харкашупа тавлашу ләпланнә та, ашшё суртне Лукапа Федосей хушшинче мөнле уйәрасси синчен сине тәрсах канашлама пусланә. Анчах кунта сложнәй арифметика тухса тәнә. Чухан Макар хәйён икё ывалне пёр пүрт, кёлет, тәррисёр вите, ишәлчәк лупас, качака евөрлө лаша, виё сурәх, пёр сысна сүри сёс пиллесе хәварнә. Унан урәх нимән те пулман.

Сёрсе пётнә сурт—хуралчөсене, урәх сөре ку-саратәп тесе антарсан, никам та каялла пустарса хума пултарайман. Пёр лашана икё пая пайласси, самахран малти урисене Лукана, кайри урисене Федосее парасси синчен каласмалли те пулман. Виё сурәх та икё пая пайланмассё. Пәрисем виё сурәха пёр лашапа танлаштарма сөнү панә, анчах Лукапа Федосей пёр-пәринчен әмәртсах: Сәра пакартан тәрса юлсан та, лашана памастәп“, тесе сүхәрса янә.

Тепёр әрнерен Лукапа Федосей суд тәрәх сүреме пусланә. Пёр чухан семьярен икё чухан семья пуласси синчен пыракан йытава пурте пёлнә, анчах әна татса парасси сәмәлах пулман. Лукапа Федосей, килёшме мар, пәри теприне чән пысәк тәшман вырәнне хурса пәхнә.

Сур сүл хушии йытапа кушак пек харкашса пурәннә хыссян, Федосей пиччешё сине лачлаттарса сурнә та, арәмөпе ачине савәтса ашшё килёнчен тухса кайнә. Әна пёр лаша, пёр сурәх тата 10—15 пәт тырә панә.

Пёр амәшн кәкәрё синче, пёр килте үснә тәвансем нихәсап килёшми пек курәнакан тәшмансем пулса тәнә. Ситменнине вәл сүлхине тырә пулманни пушшех те хупласа хунә. Федосей сурт-йёр савәрасси синчен шухашлама та пултарайман. Вәл вәра пур-сук пурләхне сутнә та Сибире сөн-сөре тухса кайнә.

Шәлнә те пиччешё патне сыру яман, пиччешё те шәлнә әста пурәннине пёлмен.

Унтанпа 15 сүл иртнә. Лука 8—9 сүл ёнтё колхозра тәрәтә. Колхозниксен пурнәсё тәпренех улшәнса, сөнелсе пыратә. Колхоз тәрекленет, колхозниксен пурнәсё лайәхланатә. Колхозниксем пурне те тума вёренсе ситессё, анчах пёрне ниепле те тума сук,—ял сүллен үсег, анчах ял сөрё пёр шит те үсмест. Тракторпа, сеялкәпа, молотилкәпа комбайнна тата ытти машинсемпе ёсленипе уй-хир ёсё, колхозниксем каларёшле, сәмка тарличчен ёслемелёх те ситмест. Сүлленех колхозра ытлашши ёс вәйё хутшәнса пыратә.

Хәсәтсене тәтәшах колхозниксем сөнсөре кусса кайни синчен, унта кәмәл ситнә таран акмалләх анлә сёрсем пурри синчен, унти колхозниксем хәйсем патне кусса пыракансене хаваслән кётсе илни синчен нумай сырма пуслассё. Ку әшә хыпар Лука хәлхине те сөмсен кёрсе вырнасатә.

— Әх, Федосей әста-ши? Мёскёне ылханса кәларса ятәм та, ёмөрлөхе уйрәлтәмәр. Әх ун патне сыру ярса пәхасчё,—тесе шутлатә Лука.—Әпә колхоза кёрсе ёлкёрсе сын пултәм. Унан колхоза кёме әсё ситрә-ши?

Колхозра тырпулсене пухса пётернә хыссян, вунә колхозник, вёсемпе пёрле Лука-та, хәйсем сөнсөре кайма шут тытнә синчен пёлтерсе заявлени ячёс. Ес сав тери хәвәрттән татәлчө.

Тепёр уйәх ытларахран Алтай крайёнци пёр станцәна таврари колхозниксемпе служащисем хәйсем патне кусса пыракансен поездне кётсе илме пустарәнса пынә. Тахсәнтанпа кётнә поезд ситсе чарәнсанах станцәри сынсем вагонсене кёрсе кайнә. Сатлаттарса алә сапни, чуптуни, хөрүл-лө сәмахсемпе саламлани пёр сөре хутшәнса кайнипе, кам мён каласни те илтёнмен. Лукапа армине, ывәлөпе икё хөрне пёр ушкән колхозниксем хупәрласа илнә те, вагонран йәтсах тухса кайнә. Ку сүмөнче мён пулса иртнине әнланса илме те йывәр пулнә Лукана. Сөнә пөлөшсене авалхи йәлапа сөлөке хывса пу с тайса саламлама та ёлкөрей-мест.

— Лука, Лука!—сасартәк кәшкәрса ячө пәри. Пәхәтә Лука, анчах хәшә кәшкәрнине тавсәрса илме сук.

— Лука тәванәм, кусәмсем суймассё пулсан, санах куратәп пулө!—Лука саврәнса пәхрө те, сән сүрәмё сәрлатса кайрө. Сынсене унталла-кунталла тёртсе ярса ун патне Федосей ыткәнса пыратә,

— Федосей!—теме сёс ёлкөрчө Лука, куёсем

шывланчѣс, пырѣ питѣрѣнсе ларчѣ. Шӕлнѣ пӕркӕч пек хѣссе ыталани сывлӕшне питѣрсе хучѣ.

— Эх, Лука, Лука,—тет савӕннӕ Федосей.— Ёлѣкхи пек каласан, сана халѣ пире турӕ татса антарчѣ, а эсѣ ёсѣклесе тӕратӕн. Ну кала, мѣнле пурӕнатӕн, мѣнле ситрѣн?

Сӕмах татайми каласнӕ самантра вѣсем патне пѣр сын васкаса ситрѣ.

— Эсир-и, Макаров Лука? Ну атя, эпир кӕсчен колхоза ситес тетпѣр, пѣрле каяр,—терѣ вӕл.

— Эсир кайӕрах, Лука ман патӕма пырать,—ответлерѣ Федосей.

— Мѣнле ёмѣтсѣр сын эсѣ, Макаров юлташ! Ирtnѣ эшелонран суррине ытла илсе кайрӕр, а халѣ татах-и?

— Ку манпа пѣр тӕван пичче иккен те, сана парса ярас-и?

— Пиччӕ пулсан вара? Рас пирѣн колхоза пымалла тӕк, пирѣн колхозах пырать,—терѣ леш сын, унтан вӕл сасартӕк тасталла чупса кайрѣ.

Макаров Федосей патне уполномоченнӕй пычѣ, туйпус пек темѣн те пѣр сӕмахсемпе ўкѣтлерѣ, анчах Федосей ӕна яхӕнне те ямарѣ.

Кӕсхине колхоза ситсен, Лукан сѣмьине Федосейпа кӕршѣллѣ пӕлѣме व्यрнастарчѣс.

Пѣр-пѣринне сӕмах татмасӕр савӕнса каласакан килѣнтеш арӕмсем Лука хваттерне тирпейленѣ чухне Лука Федосей патне кӕрѣ. Пӕлѣмре хак-

лӕ йышши краватьсем, тѣрѣллѣ сѣтел пукансем ларассѣ, пур сѣрте те илемлѣх.

— Федосей шӕллӕм, колхоза кѣнѣренне эплѣ те чылай пурлӕх пухрӕм, анчах санни чухлѣ сурри те пулмасть. Пурне те хресчен пуспах турӕн-и?—асӕрханса ыйтрѣ вӕл.

— Сук, малтан помещик пултӕм,—кулса ответлет шӕлнѣ.

— Ун пек пулман-ха та...

— Пулман тӕк каламасӕрах паллӕ, колхозра тунӕ.

— Иксѣмѣр мѣнле уйрӕлса кайнине аставатӕн-и?

— Хальхи пек аставатӕн,—уссӕн ответлет Федосей.

— Ёлѣкхи вѣчѣсене пӕрахатпӕр пулѣ... Эплѣ айӕплӕ та ёнтѣ...

— Пӕрах ун сӕнчен каласма, Лука,—терѣ Федосей.—Вӕл куна эпир сѣс курнӕ-и? Пиншер сынсем ун пек уйрӕлса кайнӕ. Эплѣ сана халиччен вилнѣ пулѣ тесе пурӕнтӕм. Юрать, колхоза кѣме пѣлнѣ. Атя, лар ман сума, тата хӕшпѣр колхозниксене пирѣн пата килме чѣнсе сыру ярар, атту ман бригадӕра пурѣ те 13 хусалӕх сѣс шутланать. Юрать, спасибо, сана хам алла сӕклатса юлтӕм та, пѣр хусалӕх хутшӕнчѣ...

15 сул каярах тӕшмансем пулса уйрӕлнӕ, хальчӕн сывӕх сынсем пулса тӕнӕ-тӕвансем сума-сумман ларчѣс те, сыру сырма пикенчѣс.

Никита Волков.

Массӕллӕн усӕ куракан пур таварсене те „вӕрсӕ контрабанди“ тесе, англичансем нейтраллӕ пѣчѣк сѣршывсен грузѣсене конфискалиссѣ тата парохѣсене тытса илессѣ. (Хӕсатсенчен).

К ё т м е н с а в а н а җ

Виҗе уйах хушши кашни кун пекех халтан кайиччен тилмёрсе шыранә хыҗсан, Шарников Микули хайне валли хваттер тупнайшан калама сук саванна.

—Сынсем пек аҗа сёрте, спокойна пуранма пуслатап ёнтё,—кулкаланә вал хай ашёнче. Унан сарлака кәкәрёнче хёпёртенё сәмрәк чёри сиксе тухас пек тапна. Түсеймесёр заняти вәхәтёнче те хай сисмен сёртенех „Шупашкар туйи-шурә туя“, тесе юрласа янә.

Унан начальникё асла бухгалтер Брюхин Павелё шурә куҗёсемпе силенсе пәхсанах, вал ирёк-сёрех юрлама чаранна, анчах саваннаҗла кәмәлне Шарников ниепле те пусарма пултарайман.

—Мён эсё, сыпман пулё те?—тёлёнсе ыйтна унтан калькулятор Арланов.

Паллах ёнтё, вёсен хастарла сотрудникё Шарников Микулайё халиччен аҗта выртса пурәннине нёлсен, вал мёнчул вәхәт хула тәрәх хваттер шыранине астусан, Шарников юрланинчен никам та тёлёнмен пулеччё.

Пурнаҗё унан, как калас, юлашки вәхәтра питех аҗса пыман. Чи малтан унан юратна хёрё Сапани юратма пәрахна. Сәмрәк хёрупраҗ чёрине аҗланма питё те хён. Шарников та ван тепёр эрнерен Сапанипе ЗАГС-а кайса сьранатап, тесе тем пек хавасланса тәратчё, анчах... мён шухәш-ланине пурнаҗа кёртме май килмерё. Пёр хирёҗ-ме пусласан, ёс хирёсет вёт вал.

Сапла ёнтё иртнё кёснерникун пирён Шарников заняти пётсенех хай ашёнче „сырма хёрне ансас-сан та кули ура йёпенмест“ юрра юрласа (урамра никам та чаракан сук) Грязевская стрелка урамалла васкаса утна.

Шартлама сивёсем иртнё хыҗсан Шупашкарта сәнталәк славниех аҗатса янә. Шарников паян майне шарах та сыхман, мәлахай „хәлхисене“ те ёлөкхи пек усман, сёлелле пустарса сыхна. Иртенпех юр сунипе урамсем, хурайтә сийёсем шур мамәк витённё пек шап-шурә тумланна.

Шарников алака шаккасанах аҗа хирёс хваттер хуҗи арәмё тухна.

—Алака хупса хәвар,—тенё вал темшён пит васкаса.

Пәлтәр алакнө хупна хыҗсан, Шарников пёрте урине ярса пуссанах унан сәмсине купәста яшки шәрши пырса кёнё.

—Аха, кунта яшка та пёсёрсе симе май килет. Ялан столовая сьүресе йәләхтарчё,—шухәшланә вал юрне сәматә сүмёнчен шаккаса. —Пурәнма аван пулать кунта.

Вал йышанас текен пүлём кәмакапа алак хушпинчө, кёрсен сулахай ёнче пулна. Пүлёмё пысәк мар, анчах мёне кирлө вал пёччен сынна пысәк пүлём?

—Ака сирён пүлём сакә пулать, пәхәр авантарах,—тесе сәмах хускатна хёсёкрех куҗлашөпөн пилтё лутрашка карчәк.

Пүлёмё чанахах та аван пулна. Чөнтөрпе карна чүречи синче илемлө чечексем ларна, стена синче картинәсем, саврака тәкёр саканса тәна, урай варринче пысәкрах сётел, икё пукан пулна. Пурән та пурән.

—Ку япаласем сакантах юлассё-и сирён?—хайса ыйтна пирён телейлө Шарников. —Кровать пурманән, аҗа илсе килсен ака саканта лартатап,—кулкаласа калана Шарников кәмака сүмне кәтартса.

—Сире валли мён кирлисем пур те пур,—ответленё хуҗа арәмё.

Хакне килёшнө те Шарников „ёсё вәраха хәварни аван мар“, тесе сав кунах сөнө хваттере куҗма васканә.

Пурәна киле ёссем ака мёнле пулса тәна.

Пёр ёрнене яхән сөнө хваттерте Шарников юлташ чиперех саванса пурәнна хыҗсан „интереслө“ япаласем пулма пусланә. Пёрре кәсхине килне таврансан, Шарников чүречене карна занавес суккине асәрханә.

—Суса парас тессё пулө, саванпа илнө пулмалла,—тенё Шарников галифе брюкине хывса.

Пёр кун иртнө, икё кун иртнө, эрне те ситнө, чүрече кармаллине карчәк сакса пама шухәшлан та.

—Ну-и мур ситёр, кармаллине сәва патне, унсәран та пурәнәп-ха,—тенё Шарников ним тума аптраса.

Икё кунтан унан пүлёмёнчен венский пуканё „тухса вёснө“. Халё пёрре сёс тәрса юлна. „Ничево,—тенё Шарников,—вал та ситет мана“.

Паллах ёнтё, юлташёсем килсен е нимрен ытла савни хёрё хәванна пырсан (халё вал магазинри кассиршапа Тәня ятла кәтра сьүслө хёрпе туслашна) аван мар пулна. Сәмрәк сын антрә-и вара? Спани пек хёр тупаймасть, терёс. Унтан лайәххине тупрё. Пирён Шарников пек хитре те асла каччә хёр тупаймасть тесессён кам ёненё? Аҗа официанка Сапани сёс хурлама пултарна.

Пёррехинче Шарникова кёске вәхәта командировканә янә. Виҗе кун пурәнса килнө вал Куславка районёнче. Килне вал ирхине прех ситнө, анчах ситме ситнө те, пүлёмне кёрсенех тёлёнсе кайна: командировканә каяс умён пүлём варринче чип-чипер ларса юлна сётел халё... сук пулна.

—Мён тәвас? Мёне пёлтерет ку япала?—тенё вал ёнсине хыҗса.

Хуҗа арәмё патне кайса калаҗсан тин, Шарников ку инкек мёнрен килнине аҗланса илнө. Сапла хәтланса хваттер уксине үстерме шутланә мён вёсем, пүтсёрскерсем...

Шарникован сәвтери силли тулса ситнө. —Хваттере янә чухне эсир пурне те пама хатёр, халё эсир сапла хәтланма-и, сапла мәшкәллама-и?—ахәрашна Шарников хайён пёчик пүлёмёнче чышкисене чәмәртаса. —Чим-ха, кәтартәп сире, ватсупнаскерсене,—тесе решетка ашкө, хупна ула сурни пек каллө-маллө утса сьүренё Шарников.

Сур сөхете яхән сапла силлине шаңараймасәр кәшкәрашна хыҗсан, Шарников юлташ чёрине йәпатас тесе, хайён юратна Тани патне васкаса тухса утна.

Шупашкар сыннисем асла урамсенче саванса кулса сьүренё, сәнталәкё сав тери аван, кунё илемлө пулна, хёвелё кәмәллән пәхна, анчах вал

та хайёен ашшиле пирён Шарникован хурланна кәмәлне ашәтма пултарайман.

Таня патне ситсен сәс Шарникован хуйхи-суй-хи таста сәва патне кайса саланна. Савни тесен вәл темле йывәр хуйхәран та хәтарма пултарать иккен.

Кәсхине вәсем иккешә „Учитель“ ятла кино кайса курна. Картина вәсене кәмәла кайна, вәсем кинори геройпа героиня пек пәр пәрне чунтан юратса пәрле пурәнма шут тытна.

—Хәт те мән ту эсә мана, Таня, чунәм,—тенә капланса килнә сывләшне савраймасәр пирән каччә. Пәтәм питкусә унан, темшән, чәкәнтәр пек хәрелнә.

А Й В А Н

Пәр кәсхине Сухари Матак яләнче (Куйбышев обласә, Исаклә р-нә) теләнмелле хускану тапранчә. Пәтәм утаканни-утайманни тенә пек клуб еннелле вирхәнне тытәнчәс. Ләст, ләст, ләст, ләст чупасәсә тахәнах чупма манна карчаксемне стариксем те. Сәмрәксем вәсенчен маларах пырса ситсе клуб алакне силлеме тапратрәс. Шалта хаяррән пашәлтатса кәләсни тата алака тенкелсемне тәкәлени илтәнәт.

—Усәр!—тесәсә тултисем.

Шалта никам та чәнмест. Вара пустарәнна сынсем хушшинче канәшлу тапранать.

—Астан кәме пул-ши ку клуба?—шухаша кайса ыйтат пәр ватә карчак.—Чүречерен кәме ват сынна киләшмест пек...

—Тен, тепәр алакне усма майә пул?—тесәсә ыттисем.—Кайса хирсе пәхас мар-и?

Виç-тәватә сын унталла утасәсә. Пәртәкран харәссән „Ой, ишшо! Ой, ишшо!“ тенисем тата темәскер кәмсәртетсе ўкни илтәнәт. Сынсем пәрне-пәри йәвантарса унталла чупасәсә. Тахәшә тепәр алакне те хирсе усать. Ик-виçе минутран клуб сапса хәснә пек тулса ларать. Макарашу, ятлашу, найкашу...

Карчаксемне стариксем сапах та клуб тулашнә тарса юласәсә.

Сапла айкашасәсә Сухари Матак яләнче вечерсем пулна кәс.

—Колхоз хуҗаләхне ура сине тәрататәи-ха,—тет колхоз председателә Кузьмин А. халәх сине чүречерен пәхса.—Вечерсене малашне халәх пек султаләкне иккә мар, пәрре сәс тума хушас пул. Вутти те, краҗсинә те упранать.

—Колхозниксем вәхәта усәллә ирттересшән-ске,—тесәсә аңа сынсем.—Куратәр-и мән чухлә халәх пустарәнна?

—А вәл нимех те мар,—тет Кузьмин.—Вәсем сывләшра сүресе сывләхәсене сирәплетесәсә, клуб алакә үмәнчә физкультура тәвасәсә.

Мән калас ентә сәк айвана хирәс? Ухмахран кулни киләшет, тейәттәмәр, кунта, ситменнине, куләшә те сук. Айван сыннан ухмахла есәсем кәна. Сәвә сәс.

Сухари Матаксем.

—Кирек те мән ту, әпә урәх хваттере каймас-тап, каймастап унта,—тенә вәл.

Те хытә юратнипе, те сәвтери хәрхеннипе ыра кәмәллә Таня аңа хирәс нимех те калайман. Кәтра пуҗне унан хулпуссийә сине хунә та, чылайч-чен ытарайми пәхса тәна.

—Эсә тахәнах каламалла пулна, пирән пүрт пысәк, иксәмәр пурәнмалләх уйрам пүләм пур, сәтел те пур, пукаң та пур... иксәмәр вәренәпәр, пәр-пәрне юратса пурәнәпәр,—тенә вәл, кәвакар-чән сасси пек йәваш сассипе.

Шарников сәвтери савәннипе ним калама аптра-на.

—Таня, чәререн юратна Таня,—тенә вәл.

С. ЯЛАВИН.

„Чарл-Тон“ костюм тәхәнсан

Теләнмелле сынсем вәсем, поэтсем. Вәсемшән пулсан, улма та әтем пекех „сывә“ пулать, ыйәх та „куҗхупанкинче чупса сүрет“, одеколон та „ташлать пит сиче“. Тумтирәсем те вәсен сынсенни еверлә мар, вәсем обязательно „Чарл-Тон“ тәхәнса сүресәсә.

Сәвән пек, „Большевикла колхозшән“ хаҗат (Тәвай р.) кәларна „Литература страницичә“ Гаврил Мыскар „Сәв хәре суйлатәп Советә“ тесе сырна сәвәра (декабрән 24-мәш, № 118) сапла калать:

„Автан сас пачә,—ыйәхәм, усәл,

Куҗ хупанкинче чупса сүрех“.

Литература чәлхи тата тепәр сәнә сәнләхна пуялланчә! Анчах Мыскар пәр сәнләхнах сырла-хақан әтем мар. Вәл одеколону ташлаттарма пәлет:

„Июнь сәмри пек ачашшән, усәң

Одеколон ташларә пит сиче“

Ташламасәр ара, ташлама пултарать... поэт хай тумтирәне мар, „Чарл-Тон“ костюмәне сүреме пуҗласан:

„Урара джимми текен сүт атә

Чарл-Тон костюмә хам сире“.

Гаврил Мыскар тен хай сәв тери вәскән сынах та мар пулә, аңчах та вәл хай пәлмен, курман-илтмен япаласемне мухтанма питех те юратать вара. Унсәрән сәк асәннә сәвва астан сәр сиче сук „Чарл-Тон“ текен костюм кәрсе ырнаҗма пултартәр-ха? „Чарльстон“ тесен хуь тата мән-ле. Вара эфир те Мыскар юлташа питех ятламан пуләттәмәр.

П—р.

„СУНТАЛ“ ЖУРНАЛА СЫРҖАНСА ИЛӘР!

Х А К Ё: Султаләна 12 теннә,
6 уйәха 6 теннә,
3 уйәха 3 теннә.

Чәваш республик тулашәнчи подпис-
чиксем укҗа сәк адреспа куҗармалла:

г. Чебоксары, ЧАССР. Дом связи „Союзпечать“.

Секретарь и вып. редактор И. Илларионов.

Зам. отв. редакт. В. Я. ЯКОВЛЕВ.

Слано в производство 9/II-40 г. Подписано к печати

8/III-40г. Уполномоч. Чувашглавлита № 1319. Заказ № 41.

Формат бум. 58×84½. Объем 2 п. л. Тираж 7.000 экз. Изд. газ. „Чәваш Коммунә“, г. Чебоксары, тип. № 1 НКМП ЧАССР

ПАСАР ШАВЛАТЬ

